

Recommendation of the Committee of Ministers to member States on Guidelines to respect, protect and fulfil the rights of the child in the digital environment

Unofficial translation into Slovenian

Recommandation du Comité des Ministres aux États membres sur les Lignes directrices relatives au respect, à la protection et à la réalisation des droits de l'enfant dans l'environnement numérique

Traduction non-officielle en slovène

Priporočilo Odbora ministrov državam članicam o Smernicah o spoštovanju, varstvu in izpolnjevanju otrokovih pravic v digitalnem okolju

© Council of Europe, original English and French versions

Text originated by, and used with the permission of, the Council of Europe. This unofficial translation is published by arrangement with the Council of Europe, but under the sole responsibility of the translator.

* * * * *

© Conseil de l'Europe, versions originales en anglais et français

Le texte original provient du Conseil de l'Europe et est utilisé avec l'accord de celui-ci. Cette traduction est réalisée avec l'autorisation du Conseil de l'Europe mais sous l'unique responsabilité du traducteur.

Priporočilo CM/Rec(2018)7 Odbora ministrov državam članicam o Smernicah o spoštovanju, varstvu in izpolnjevanju otrokovih pravic v digitalnem okolju

(ki ga je Odbor ministrov sprejel 4. julija 2018 na 1321. seji namestnikov ministrov)

Uvod

Odbor ministrov v skladu s 15. b členom Statuta Sveta Evrope,

ob upoštevanju, da je cilj Sveta Evrope okrepiti enotnost članic z namenom varovati in spodbujati ideale in načela, ki so njihova skupna dediščina, med drugim s spodbujanjem skupnih politik in standardov;

ob ponovni potrditvi zaveze držav članic k zagotovitvi, da vsi otroci uživajo celotni obseg človekovih pravic, zapisanih v Konvenciji Združenih narodov o otrokovih pravicah (UNCRC), Konvenciji o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (ETS št. 5) in njihovih protokolih, ter da se z razvojem tehnologije te pravice še naprej v celoti spoštujejo, varujejo in izpolnjujejo;

ob upoštevanju obvez in zavez, sprejetih v sklopu drugih pomembnih mednarodnih in evropskih konvencij, kot so revidirana Evropska socialna listina (ETS št. 163), Konvencija o varstvu posameznikov glede na avtomatsko obdelavo osebnih podatkov (ETS št. 108), Konvencija o kibernetiski kriminaliteti (ETS št. 185) in njen Dodatni protokol, ki obravnava inkriminacijo rasističnih in ksenofobičnih dejanj, storjenih v računalniških sistemih (ETS št. 189), Konvencija Sveta Evrope o ukrepanju proti trgovini z ljudmi (CETS št. 197), Konvencija Sveta Evrope o zaščiti otrok pred spolnim izkoriščanjem in spolno zlorabo (CETS št. 201), Konvencija Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima (CETS št. 210), ter ob upoštevanju priporočil, resolucij in deklaracij Odbora ministrov in Parlamentarne skupščine Sveta Evrope na tem področju;

ob zavedanju, da je digitalno okolje zapleteno, se naglo spreminja in oblikuje življenje otrok na več načinov ter ustvarja tako priložnosti kot tveganja za njihovo blaginjo in uživanje človekovih pravic;

ob zavedanju, da so informacijske in komunikacijske tehnologije pomembno orodje pri izobraževanju, socializaciji, izražanju in vključevanju otrok, hkrati pa njihova uporaba ustvarja tveganja, ki vključujejo nasilje, izkoriščanje in zlorabo;

ob upoštevanju Strategije Sveta Evrope za otrokove pravice (2016-2021), ki je določila otrokove pravice v digitalnem okolju za eno od svojih prednostnih področij, in Strategije za upravljanje interneta (2016-2019), po kateri naj bi bil internet varno, varovano, odprto in vključujoče okolje za vse, tudi otroke, brez razlikovanja;

ob zavedanju, da so otroci upravičeni do podpore in vodenja pri spoznavanju in uporabi digitalnega okolja, ter ob spoštovanju pravic in dostojanstva otrok in drugih;

z odločnostjo učinkovito prispevati k snovanju doslednih politik, pri katerem sodelujejo otroci in ki upošteva soodvisnost priložnosti in tveganj v digitalnem okolju ter potrebo po ustreznih ukrepih za spoštovanje, varstvo in izpolnjevanje otrokovih pravic;

ob poudarjanju, da so za spoštovanje, varstvo in izpolnjevanje otrokovih pravic zlasti odgovorne države, in ob ponovni potrditvi pravice, vloge in odgovornosti staršev ali skrbnikov, da na način, skladen z otrokovimi koristmi in razvijajočimi se sposobnostmi, otroke ustrezno usmerjajo in vodijo pri uveljavljanju njihovih pravic;

ob zavedanju, da morajo tudi podjetja spoštovati človekove pravice, vključno z otrokovimi pravicami, kot to določajo Priporočilo CM/Rec(2016)3 Odbora ministrov državam članicam o človekovih pravicah in podjetništvu, Splošna pripomba št. 16 (2013) o državnih obveznostih glede vpliva poslovnega sektorja na otrokove pravice Odbora Združenih narodov o otrokovih pravicah, Vodilna načela Združenih narodov o podjetništvu in človekovih pravicah (2011), Smernice Sveta Evrope o sodelovanju organov pregona in ponudnikov internetnih storitev proti kibernetiski kriminaliteti (2008), Smernice o človekovih pravicah ponudnikom internetnih storitev (Svet Evrope in EuroISPA) (2008), Smernice o človekovih pravicah ponudnikom spletnih iger (Svet Evrope in ISFE) (2008) in Načela o otrokovih pravicah in podjetništvu (2012), ki so jih oblikovali UNICEF, Globalni dogovor ZN in nevladna organizacija Save the Children;

ob zavedanju, da je za politike na tem področju potrebna kombinacija javnih in zasebnih ter pravnih in prostovoljnih ukrepov, da so za zagotavljanje otrokovih pravic v digitalnem okolju odgovorni vsi pomembni javni in zasebni deležniki ter da morajo biti njihove dejavnosti usklajene;

ob upoštevanju pogledov in mnenj otrok, pridobljenih v posvetu z njimi v državah članicah Sveta Evrope;

ob zavedanju, da države in drugi pomembni deležniki potrebujejo vodenje in pomoč pri sprejemanju celovitega strateškega okvira spoštovanja, varstva in izpolnjevanja otrokovih pravic v digitalnem okolju na podlagi standardov, ki jih določata Konvencija Združenih narodov o otrokovih pravicah in Svet Evrope ter podpira smiselna udeležba otrok,

priporoča vladam držav članic, da:

1. proučijo svojo zakonodajo, politike in prakse, jih uskladijo s priporočili, načeli in nadaljnjimi navodili, opredeljenimi v dodatku k temu priporočilu, spodbujajo njihovo izvajanje na vseh pomembnih področjih ter ocenjujejo učinkovitost redno sprejetih ukrepov ob udeležbi pomembnih deležnikov;
2. zagotovijo, da se to priporočilo, vključno s smernicami v dodatku, prevede in čim širše predstavi pristojnim organom in deležnikom, vključno s parlamentom, specializiranimi javnimi agencijami in organizacijami civilne družbe, pa tudi otrokom na njim prijazen način prek dostopnih sredstev, načinov in oblik komuniciranja;
3. zahtevajo od podjetij, da sprejmejo ukrepe za izpolnjevanje obveznosti glede spoštovanja otrokovih pravic v digitalnem okolju, in jih spodbujajo k sodelovanju s pomembnimi deležniki države, organizacijami civilne družbe in otroki ob upoštevanju pomembnih mednarodnih in evropskih standardov in navodil;
4. sodelujejo s Svetom Evrope pri snovanju, izvajanju in nadziranju strategij in programov za spoštovanje, varstvo in izpolnjevanje otrokovih pravic v digitalnem okolju ter redno delijo primere strategij, akcijskih načrtov, zakonodaje in dobrih praks, povezanih z izvajanjem tega priporočila;
5. proučijo izvajanje tega priporočila in smernic v dodatku znotraj Odbora ministrov ob udeležbi pomembnih deležnikov vsaj vsakih pet let ali pogosteje, če je to ustrezno.

*Dodatek k Priporočilu CM/Rec(2018)7***Smernice o spoštovanju, varstvu in izpolnjevanju otrokovih pravic v digitalnem okolju****1. Namen in obseg**

Zavezujoči mednarodni in evropski instrumenti in standardi opredeljujejo obveznosti ali določajo merila za države članice glede spoštovanja, varovanja in izpolnjevanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin otrok v digitalnem okolju. Vsakemu otroku kot posameznemu nosilcu pravic naj bo omogočeno uveljavljanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin tako na spletu kot izven.

Namen teh smernic je pomagati pomembnim deležnikom pri izvajanju pravic, zapisanih v mednarodnih in evropskih konvencijah in standardih o človekovih pravicah, v skladu s sodno prakso Evropskega sodišča za človekove pravice. Namen smernic je predvsem:

- a. voditi države pri oblikovanju zakonodaje, politik in drugih ukrepov, ki spodbujajo uresničevanje vseh otrokovih pravic v digitalnem okolju ter obravnavajo vse načine, na katere digitalno okolje vpliva na otrokovo blaginjo in uživanje človekovih pravic;
- b. spodbuditi države k snovanju, izvajanju in nadziranju celovitega in usklajenega strateškega okvira, ki odraža načela teh smernic;
- c. poskrbeti, da države zahtevajo od podjetij in drugih pomembnih deležnikov izpolnjevanje obveznosti glede spoštovanja otrokovih pravic v digitalnem okolju ter jih spodbujajo k podpiranju teh pravic in zavzemanju zanje;
- d. zagotoviti usklajeno sodelovanje in usklajevanje na nacionalni in mednarodni ravni z namenom spoštovati, varovati in izpolnjevati otrokove pravice v digitalnem okolju.

V tem besedilu:

- "otrok" pomeni katero koli osebo, mlajšo od 18 let;
- "digitalno okolje" pomeni informacijsko in komunikacijsko tehnologijo (IKT), ki vključuje internet, mobilno in povezane tehnologije ter naprave, pa tudi digitalna omrežja, podatkovne baze, vsebine in storitve.

2. Temeljna načela in pravice

Spodaj opredeljena načela in pravice veljajo za vsa poglavja teh smernic.

2.1 Otrokove koristi

1. Pri vseh dejavnostih v zvezi z otroki v digitalnem okolju naj bodo glavna skrb otrokove koristi. Pri presojanju otrokovih koristi naj države uravnotežijo, in kadar je to mogoče, uskladijo otrokovo pravico do varnosti z drugimi pravicami, zlasti s pravico do svobode izražanja in obveščeniosti ter s pravicami do udeležbe.

2.2. Otrokove razvijajoče se sposobnosti

2. Otrokove sposobnosti se razvijajo postopno od rojstva do 18. leta starosti. Posamezni otroci dosežejo različno raven zrelosti pri različnih starostih. Države in drugi pomembni deležniki naj upoštevajo razvijajoče se sposobnosti otrok, vključno tistih z invalidnostjo ali v ranljivem položaju, ter zagotovijo sprejemanje politik in praks, ki upoštevajo potrebe otrok v digitalnem okolju. To med drugim pomeni, da se politike v korist pravic mladoletnikov lahko precej razlikujejo od tistih, sprejetih v korist mlajših otrok.

2.3. Pravica do nerazlikovanja

3. Otrokove pravice veljajo za vse otroke brez razlikovanja na kakršni koli podlagi. Vse pravice se priznajo brez kakršnega koli razlikovanja ne glede na otrokovo starost ali raso, barvo kože, spol, jezik, veroizpoved, politično ali drugo prepričanje, narodno, etnično ali družbeno poreklo, premoženje, invalidnost, rojstvo,¹ ali kakršen koli drug položaj otroka, njegovih staršev ali zakonitih varuhov.

4. Ob zavedanju, da digitalno okolje lahko poveča ranljivost otrok in jih tudi krepí, varuje in podpira, so poleg prizadevanj za spoštovanje, varstvo in izpolnjevanje pravic vseh otrok v digitalnem okolju potrebni tudi usmerjeni ukrepi v korist otrok v ranljivem položaju.

2.4. Pravica izraziti svoje mnenje

5. Otroci imajo pravico do svobodnega izražanja mnenja o vsem, kar vpliva nanje, pri čemer naj se njihovo mnenje ustrezno upošteva glede na njihovo starost in zrelost.

6. Države in drugi pomembni deležniki naj obveščajo otroke o njihovih pravicah, vključno s pravicami do udeležbe, na njim razumljiv način, ki ustreza njihovi zrelosti in okoliščinam. Okrepijo naj se priložnosti za izražanje otrok prek IKT kot dopolnila udeležbe v živo. Otroci naj se poučijo o mehanizmi in storitvah nudenja primerne podpore ter o postopkih pritožb, pravnih sredstev ali poprave krivic, če bi bile njihove pravice kršene. O tem naj se obvestijo tudi starši ali skrbniki, da bodo lahko podpirali otroke pri uveljavljanju njihovih pravic.

7. Države in drugi pomembni deležniki naj dejavno vključijo otroke v smiselno sodelovanje pri snovanju, izvajanju in vrednotenju zakonodaje, politik, mehanizmov, praks, tehnologij in sredstev, katerih namen je spoštovanje, varovanje in izpolnjevanje otrokovih pravic v digitalnem okolju.

2.5. Dolžnost vključiti druge deležnike

8. V skladu z ustreznimi mednarodnimi standardi so države zlasti odgovorne za spoštovanje, varstvo in izpolnjevanje pravic vseh otrok pod njihovo pristojnostjo ter morajo v učinkovito izvajanje teh obveznosti pritegniti vse pomembne deležnike, zlasti sistem izobraževanja, sistem varstva in oskrbe otrok, javne ustanove, podjetja, civilno družbo ter same otroke, njihove starše, zakonite skrbnike ali druge osebe, ki skrbijo za otroka.

9. Glede digitalnega okolja naj vsaka država s potrebnimi ukrepi zagotovi, da podjetja izpolnjujejo svoje dolžnosti glede spoštovanja otrokovih pravic pri delovanju znotraj države in po potrebi tudi v tujini, če je sedež podjetja pod pristojnostjo države. Poleg tega naj države spodbujajo in podpirajo podjetja pri razumevanju in spoštovanju otrokovih pravic tudi na druge pomembne načine.

3. Operativna načela in ukrepi glede spoštovanja, varstva in izpolnjevanja otrokovih pravic v digitalnem okolju

3.1. Dostop do digitalnega okolja

10. Dostop do digitalnega okolja in njegova uporaba sta pomembna za uresničevanje otrokovih pravic in temeljnih svoboščin, vključenost, izobraževanje, udeležbo ter vzdrževanje družinskih in družbenih odnosov otrok. Če otroci nimajo dostopa do digitalnega okolja ali je ta dostop omejen zaradi slabe povezljivosti, je okrnjena njihova sposobnost v celoti uveljavljati svoje človekove pravice.

11. Države naj z ustreznimi ureditvami zagotovijo, da imajo vsi otroci primeren, cenovno ugoden in varen dostop do naprav, povezav, storitev in vsebin, posebej namenjenih otrokom. Če je le mogoče, naj države z ukrepi omogočijo brezplačni dostop do digitalnega okolja na temu namenjenih javnih mestih.

12. Države naj zagotovijo, da imajo otroci dostop do digitalnega okolja v sistemih izobraževanja, varstva in oskrbe otrok. Sprejmejo naj se posebni ukrepi v korist otrok v ranljivem položaju, zlasti če živijo v nadomestnem skrbstvu, niso svobodni ali njihovi starši niso svobodni, so udeleženi v mednarodnih migracijah, živijo na ulici ali prebivajo v podeželskih skupnostih. Države naj zlasti zagotovijo, da ponudniki internetnih storitev nudijo dostop do storitev otrokom z invalidnostjo.

13. Povezljivost in dostop do naprav, storitev in vsebin naj spremljajo ustrezni ukrepi izobraževanja in opismenjevanja, tudi glede spolnih stereotipov ali družbenih norm, ki lahko omejijo dostop otrok do tehnologije in njeno uporabo.

14. Države naj zagotovijo, da bodo pogoji uporabe z internetom povezljivih naprav ali nudenje spletnih storitev in vsebin dostopni, pošteni, pregledni, razumljivi, na voljo v otrokovem jeziku ter oblikovani v jasni, otroku prijazni in starosti primerni govorici, kadar je to pomembno.

15. Države naj zagotovijo več virov kakovostnih informacij ter digitalnih izobraževalnih vsebin in storitev za otroke. Otrokove pravice naj se upoštevajo pri postopkih javnega naročanja (na primer izobraževalnih orodij), tako da dostopa do digitalnih vsebin in storitev ter njihove uporabe ne bodo neupravičeno omejevali tržni interesi ali filtri.

3.2. Pravica do svobode izražanja in obveščenosti

16. Digitalno okolje lahko precej pripomore k uresničevanju otrokove pravice do svobode izražanja, vključno z iskanjem, prejemanjem in pošiljanjem informacij in zamisli vseh vrst. Države naj z ukrepi zagotovijo pravico otrok imeti in izražati poglede in mnenja o zanje pomembnih zadevah prek medijev po njihovi izbiri ne glede na to, ali država oziroma drugi deležniki sprejemajo te poglede in mnenja naklonjeno ali ne.

17. Države naj ozaveštujejo otroke kot tiste, ki ustvarjajo in delijo informacije v digitalnem okolju, predvsem prek izobraževalnih programov, o tem, kako uveljavljati pravico do svobode izražanja v digitalnem okolju ter obenem spoštovati pravice in dostojanstvo drugih ljudi, vključno z otroki. Ti programi naj zlasti obravnavajo vidike, kot so svoboda izražanja in njene upravičene omejitve, na primer spoštovanje pravic intelektualne lastnine ter prepoved podžiganja sovraštva in nasilja.

18. Države naj predlagajo in spodbujajo nudenje raznolikih kakovostnih spletnih vsebin in storitev, ki so otrokom v družbeno in kulturno korist ter podpirajo njihov čim boljši razvoj in udeležbo v družbi. To naj vključuje čim več kakovostnih vsebin, posebej narejenih za otroke, ki jih je preprosto najti in razumeti, so na voljo v njihovem jeziku ter prilagojene njihovi starosti in zrelosti. S tega vidika so še posebej pomembne informacije o otrokovih pravicah, tudi v digitalnem okolju, novicah, zdravju in spolnosti ter druga njim koristna sredstva. Države naj zlasti zagotovijo, da otroci zmorejo najti in raziskovati javne medije in kakovostne vsebine, ki bi jim lahko koristile.

19. Države naj v urejanje medijskih vprašanj vključijo otroke prek aktivnih oblik komuniciranja, spodbujajo ustvarjanje uporabniških vsebin in omogočijo še druge oblike sodelovanja. Pozornost naj namenijo tudi dostopu otrok do spletnih medijev in temu, kako so na njih prisotni in prikazani.

20. Vsakršne omejitve otrokove pravice do svobode izražanja in obveščenosti v digitalnem okolju naj bodo v skladu z mednarodnimi in evropskimi konvencijami in standardi o človekovih pravicah. Države naj z ukrepi zagotovijo, da se otroci obveščajo o veljavnih omejitvah (na primer filtriranje vsebine) na način, ustrezen njihovim razvijajočim se sposobnostim, in se jim svetuje o ustreznih pravnih sredstvih, vključno s tem, kako in komu podati pritožbo, kako prijaviti zlorabo ali kako zaprositi za pomoč in nasvet. Kadar je to ustrezno, naj se o teh omejitvah in ustreznih pravnih sredstvih obvestijo tudi starši ali skrbniki.

3.3. Udeležba, pravica do vključenosti v igro, pravica do zbiranja in združevanja

21. Digitalno okolje ponuja edinstvene priložnosti za otrokove pravice do udeležbe, vključenosti v igro ter mirnega zbiranja in združevanja, tudi prek spletnega komuniciranja, spletnih iger, mreženja in zabave. Države naj v sodelovanju z drugimi deležniki omogočijo otrokom dostop do dejavnosti, ki spodbujajo udeležbo, vključenost, digitalno državljanstvo in odpornost tako na spletu kot izven.

22. Ob zavedanju pravice otrok do vključenosti v igro in rekreacijo, ustrezno njihovi starosti in zrelosti, naj države zagotovijo spodbude, naložbene priložnosti, standarde in tehnično vodenje glede produkcije in distribucije digitalnih vsebin in storitev, ki prinašajo družbeno, državljansko, umetniško, kulturno, izobraževalno in rekreativno korist vsem otrokom. To vključuje interaktivna orodja na podlagi igre, ki spodbujajo veščine, kot so ustvarjalnost, delo v skupini in reševanje problemov, ustrezajo otrokovim razvijajočim se sposobnostim ter namenjajo posebno pozornost potrebam otrok v ranljivem položaju. Kadar pri ustvarjanju ali izdelavi teh orodij sodelujejo otroci, naj se sprejmejo ukrepi za varstvo njihovih pravic intelektualne lastnine.

23. Države naj otrokom priskrbijo informacije, ustrezne njihovi starosti in zrelosti, tudi v nepisnih oblikah ter prek družbenih omrežij in drugih medijev, o njihovih pravicah, zlasti pravicah do udeležbe. Države naj tudi obvestijo otroke o tem, kakšne so priložnosti zanje in kje dobijo podporo za izkoriščenje teh priložnosti.

24. Države naj z ukrepi zagotovijo učinkovito udeležbo otrok v razpravah o lokalnih, nacionalnih in globalnih javnih politikah ter podprejo razvoj spletnih državljanskih in družbenih platform, ki omogočajo njihovo udeležbo in uživanje pravice do zbiranja in združevanja ter krepijo njihovo sposobnost za demokratično državljanstvo in politično ozaveščenost. Države naj tudi zagotovijo, da je udeležba otrok v digitalnem okolju obravnavana smiselno na podlagi dobrih praks za udeležbo otrok in dostopnih ocenjevalnih orodij.

25. Države naj z ukrepi zaščitijo otroke pri uveljavljanju njihove pravice do mirnega zbiranja in združevanja v digitalnem okolju pred nadziranjem in vohunjenjem neposredno od državnih organov ali v sodelovanju z zasebnim sektorjem. Kadar ti ukrepi posegajo v uveljavljanje pravic otrok, naj se izvajajo pod pogoji in v okviru varoval, ki ščitijo pred zlorabo, v skladu z mednarodnimi in evropskimi konvencijami in standardi o človekovih pravicah. Predvsem naj bodo določeni z zakonodajo, ki je dostopna, natančna, jasna in

predvidljiva, ki ima upravičen namen in je potrebna v demokratični družbi, in je sorazmerna s tem namenom ter omogoča učinkovita pravna sredstva.

3.4. Zasebnost in varstvo podatkov

26. Otroci imajo pravico do zasebnega in družinskega življenja v digitalnem okolju, kar vključuje varstvo njihovih osebnih podatkov ter spoštovanje zaupnosti njihovega dopisovanja in zasebnega komuniciranja.

27. Države morajo spoštovati, varovati in izpolnjevati otrokovo pravico do zasebnosti in varovanja podatkov. Države naj zagotovijo, da pomembni deležniki, zlasti obdelovalci podatkov, pa tudi otrokovi vrstniki, starši ali skrbniki in pedagogi poznajo in spoštujejo otrokovo pravico do zasebnosti in varstva podatkov.

28. Države in drugi deležniki naj zagotovijo, da bodo otroci obveščeni o tem, kako uveljavljati pravico do zasebnosti in varstva podatkov, ob upoštevanju njihove starosti in zrelosti, pri čemer, kadar je to ustrezno, naj jih usmerjajo in vodijo njihovi starši, skrbniki, zakoniti varuhi ali druge osebe, zakonsko odgovorne za otroka, na način, skladen z otrokovimi razvijajočimi se sposobnostmi.

29. Ob zavedanju, da se osebni podatki lahko obdelujejo v korist otrok, naj države z ukrepi zagotovijo pošteno, zakonito, točno in varno obdelavo otrokovih osebnih podatkov v točno določene namene ter ob svobodnem, izrecnem, obveščenenem in nedvoumnem soglasju otrok oziroma njihovih staršev, skrbnikov ali zakonitih predstavnikov oziroma na podlagi druge ustrezne zakonodaje. Spoštuje naj se načelo zmanjšanja količine podatkov, kar pomeni, da naj bo obdelava osebnih podatkov ustrezna, smiselna in ne pretirana glede na namen, zaradi katerega se izvaja.

30. Kadar države z ukrepi določijo starost, pri kateri otroci lahko sami privolijo v obdelavo osebnih podatkov, je pri tem treba upoštevati njihove pravice, poglede, koristi in razvijajoče se sposobnosti. Ta postopek naj bo nadzorovan in ovrednoten ter naj upošteva otrokovo dejansko razumevanje praks zbiranja podatkov in tehnološkega razvoja. Kadar so otroci tako mladi, da potrebujejo soglasje staršev, naj države zahtevajo razumne ukrepe, da se preveri, ali so otrokovi starši oziroma zakoniti predstavniki v resnici podali svoje soglasje.

31. Države naj zagotovijo, da se ovrednoti verjetni učinek nameravane obdelave podatkov na otrokove pravice in da je obdelava podatkov zasnovana tako, da prepreči ali zmanjša tveganje za poseganje v te pravice.

32. Države naj zagotovijo, da se obdelava posebnih skupin podatkov, ki veljajo za občutljive, kot so genetski podatki, edinstveni biometrični podatki, podatki o kazenskih obsodbah in osebni podatki, ki razkrivajo rasni ali etnični izvor, politično mnenje, versko ali drugo prepričanje, duševno in telesno zdravje ali spolno življenje, v vseh primerih dovoli samo, če obstajajo ustrezna varovala, določena z zakonodajo.

33. Države naj zagotovijo, da imajo otroci na voljo lahko dostopne, smiselne, otroku prijazne in starosti primerne informacije o orodjih zasebnosti, nastavitvah in pravnih sredstvih. Upravljavec podatkov naj otroke oziroma njihove starše, skrbnike ali zakonite predstavnike obvesti o obdelavi njihovih osebnih podatkov. To naj na primer vključuje informacije o tem, kako se podatki zbirajo, shranjujejo, uporabljajo in razkrivajo, o pravicah dostopa do svojih podatkov, njihovega popravka ali izbrisa in ugovora na njihovo obdelavo ter o uveljavljanju teh pravic.

34. Države naj zagotovijo otrokom oziroma njihovim staršem, skrbnikom ali zakonitim predstavnikom pravice do preklica soglasja za obdelavo osebnih podatkov, dostopa do svojih osebnih podatkov, njihovega popravka ali izbrisa, zlasti če je obdelava nezakonita oziroma škodi dostojanstvu, varnosti ali zasebnosti.

35. V povezavi z obdelavo otrokovih osebnih podatkov in ob upoštevanju otrokovih koristi naj države uveljavijo nastavitve s privzeto zasebnostjo in ukrepe z vgrajeno zasebnostjo oziroma to zahtevajo od pomembnih deležnikov. Ti ukrepi naj združujejo trdna varovala glede pravice do zasebnosti in varstva podatkov.

36. V povezavi s povezanimi ali pametnimi napravami, vključno s tistimi, vdelanimi v igrače in oblačila, naj države posebej zagotovijo spoštovanje načel, pravil in pravic varstva podatkov tudi, kadar so ti izdelki namenjeni predvsem otrokom oziroma je verjetno, da jih bodo otroci redno uporabljali ali se bodo uporabljali v njihovi bližini.

37. Profiliranje otrok, kar pomeni kakršno koli obliko samodejne obdelave osebnih podatkov, ki otrokom pripiše "profil", zlasti z namenom, da bi se o otrocih odločalo, jih analiziralo ali napovedovalo njihove osebne preference, vedenje in odnos, naj bo zakonsko prepovedano. V izjemnih okoliščinah lahko države to

prepoved prekličejo, če to koristi otrokom ali obstaja javni interes in ustrezna varovala, določena z zakonodajo.

38. Otroci ne smejo biti podvrženi samovoljnemu ali nezakonitemu poseganju v njihovo zasebnost v digitalnem okolju. Ukrepi, ki omejujejo otrokovo pravico do zasebnosti, se morajo izvajati v skladu z zakonodajo, biti morajo potrebni v demokratični družbi, imeti morajo utemeljen namen in biti sorazmerni s tem namenom. Zlasti ukrepi nadzorovanja ali prestrezanja morajo izpolnjevati te pogoje in biti podvrženi učinkovitemu, neodvisnemu in nepristranskemu nadzoru.

39. V zakonodaji ali praksi naj države ne prepovedujejo anonimnosti, psevdonimnosti ali šifrirnih tehnologij, ki jih uporabljajo otroci.

3.5. Pravica do izobraževanja

40. Države naj dejavno razvijajo in spodbujajo priložnosti, ki jih digitalno okolje ponuja za uveljavljanje otrokove pravice do izobraževanja. Namen izobraževanja je najboljši mogoči razvoj otrokove osebnosti, nadarjenosti, duševnih in telesnih sposobnosti ter priprava otroka na odgovorno življenje v svobodni družbi. V podporo tega cilja je treba vsem otrokom zagotoviti znanje in sredstva, ki jih ponuja digitalno okolje, na vključevalen način, ki upošteva otrokove razvijajoče se sposobnosti in posebne okoliščine otrok v ranljivem položaju.

Digitalna pismenost

41. Države naj spodbujajo digitalno opismenjevanje, vključno z medijsko in informacijsko pismenostjo in izobraževanjem o digitalnem državljanstvu, ter zagotovijo, da se bodo otroci znali premišljeno vključevati v digitalno okolje in spoprijemati s tveganji, povezanimi z njim. Digitalno opismenjevanje naj bo vključeno v učni načrt osnovnega izobraževanja od otrokovih najzgodnejših let in naj upošteva otrokove razvijajoče se sposobnosti.

42. V podporo številnih otrokovih pravic naj digitalno opismenjevanje vključuje tehnične in funkcionalne spretnosti pri uporabi različnih spletnih orodij in sredstev, pa tudi veščine ustvarjanja vsebin in kritičnega razumevanja digitalnega okolja, njegovih priložnosti in tveganj.

43. Digitalna pismenost naj se učinkovito spodbuja v okoljih, v katerih otroci uporabljajo internet, zlasti v šolah in organizacijah, ki delajo za otroke in z njimi. Države naj tudi spodbujajo in podpirajo digitalno pismenost staršev ali skrbnikov prek vzpostavljenih mehanizmov države za doseganje staršev, kar je bistveno sredstvo za ustvarjanje varnega in trajnega digitalnega okolja za otroke in družine.

44. Ob zavedanju možnih prednosti izobraževalnih politik, ki z uporabo digitalnih omrežij povezujejo formalno in neformalno učenje, tudi na domu, naj države zagotovijo, da pri tem ne bodo zapostavljeni otroci, ki doma nimajo te možnosti ali živijo v stanovanjskih skupnostih.

45. Države in drugi pomembni deležniki naj si prek sistemov izobraževanja in kulture posebej prizadevajo za podpiranje in spodbujanje digitalne pismenosti otrok, ki imajo omejen dostop do digitalnih tehnologij ali ga sploh nimajo iz družbenogeografskih ali družbenoekonomskih razlogov, včasih zaradi kraja prebivanja, pa tudi otrok, ki imajo dostop do digitalnih tehnologij, a jih uporabljajo redko ali sploh ne, ker nimajo razvitih veščin zaradi ranljivosti, še zlasti zaradi invalidnosti.

46. Države naj si prizadevajo tudi, da bo informacijske in komunikacijske tehnologije uporabljalo več deklic, ter naj spodbujajo enake možnosti in enake izide za vse otroke.

Izobraževalni programi in sredstva

47. Države naj zagotovijo, da so na voljo zadostna kakovostna izobraževalna sredstva, fizične naprave in infrastruktura, ki koristijo delovanju otrok v digitalnem okolju ter podpirajo njihovo formalno in neformalno izobraževanje. Pri njihovem razvoju in distribuciji naj sodelujejo drugi pomembni deležniki. To določilo naj se vrednoti glede na trenutne dobre prakse ter potrebne dejavnosti držav in drugih deležnikov, da se ohranijo visoki standardi izobraževanja v digitalnem okolju.

48. Države naj razvijajo in krepijo pobude in programe izobraževanja in ozaveščanja ter uporabniška orodja za otroke, starše ali skrbnike, pedagoge in prostovoljce, ki delajo z otroki, ter v to vključijo otroke. Ti programi naj vključujejo znanje o ukrepih preprečevanja, pravicah in dolžnostih v digitalnem okolju, prepoznavanju in prijavi kršitev, pravnih sredstvih in popravi krivic. Natančneje, ti programi naj poučijo otroke, ustrezno njihovi starosti in razvijajočim se sposobnostim, kaj pomeni dati soglasje, spoštovati temeljne pravice sebe in drugih, zahtevati popravilo krivic, kadar je to potrebno, ter uporabljati dostopna

orodja za varstvo in izpolnjevanje pravic v digitalnem okolju. Poleg tega naj ti programi omogočijo otrokom razumeti in obvladati možne škodljive vsebine (nasilje, samopoškodovanje, odrasla pornografija, gradivo, ki prikazuje spolno zlorabo otrok, razlikovanje in rasizem, sovražni govor), vedenje (nagovarjanje otrok k spolnim dejanjem ali "grooming", ustrahovanje ali nadlegovanje, nezakonita obdelava osebnih podatkov, kršitev pravic intelektualne lastnine) in možne posledice tega, kako lahko podatke o otrocih ali od otrok razširjajo tudi drugi in v drugih okoljih.

49. Formalne in neformalne izobraževalne in kulturne ustanove (tudi arhivi, knjižnice, muzeji, otroške in mladinske organizacije, druge poučevalne ustanove) naj se podpirajo in spodbujajo, da razvijajo in dajo na voljo različna digitalna in interaktivna izobraževalna sredstva ter sodelujejo z drugimi ustanovami pri optimizaciji izobraževalnih priložnosti v digitalnem okolju.

3.6. Pravica do zaščite in varnosti

50. Ob upoštevanju razvoja novih tehnologij imajo otroci pravico do varstva pred vsemi oblikami nasilja, izkoriščanja in zlorabe v digitalnem okolju. Vsi varstveni ukrepi naj upoštevajo otrokove koristi in razvijajoče se sposobnosti ter naj neupravičeno ne omejujejo uveljavljanja drugih pravic.

51. Obstaja več področij, ki vzbujajo skrb za zdrav razvoj in blaginjo otrok v povezavi z digitalnim okoljem, kar med drugim vključuje škodljivo tveganje zaradi:

- spolnega izkoriščanja in zlorabe, nagovarjanja k spolnim dejanjem ("grooming"), spletnega novačenja otrok z namenom storitve kaznivih dejanj, sodelovanja v skrajnih političnih ali verskih gibanjih, nezakonite trgovine (kontaktna tveganja);
- ponižujočega in stereotipnega prikazovanja ter pretirane seksualizacije zlasti žensk in otrok, prikazovanja in povečevanja nasilja in samopoškodovanja, zlasti samomorov, ponižujočih, diskriminatornih ali rasističnih izjav ali opravičevanja takšnega vedenja, oglaševanja odraslih vsebin (vsebinska tveganja);
- ustrahovanja, zalezovanja in drugih oblik nadlegovanja, širjenja spolnih vsebin brez soglasja, izsiljevanja, sovražnega govora, računalniških vdorov, hazardiranja, nezakonitega pretakanja digitalnih vsebin ali drugih kršitev intelektualnih pravic, tržnega izkoriščanja (vedenjska tveganja);
- pretirane uporabe, pomanjkanja spanja in telesnih poškodb (zdravstvena tveganja).

Vsi navedeni dejavniki lahko škodijo otrokovi telesni, čustveni in duševni blaginji.

Ukrepi glede tveganj v digitalnem okolju

52. Ob zavedanju hitrosti, s katero se pojavljajo nove tehnologije, naj države sprejmejo previdnostne ukrepe, tudi z rednim ocenjevanjem možnih škodljivih tveganj za otrokovo zdravje, četudi še ni znanstvenega in tehničnega znanja o tem, ali tveganja obstajajo in kolikšna so.

53. Države naj spodbujajo podjetja k izvajanju vodilnih načel vgrajene varnosti, vgrajene zasebnosti in privzete zasebnosti pri lastnostih in funkcijah izdelkov in storitev, ki so namenjeni otrokom oziroma jih ti uporabljajo.

54. Kadar države spodbujajo podjetja k razvoju, izdelavi in rednemu posodabljanju funkcij starševskega nadzora, namenjenih blaženju tveganj za otroke v digitalnem okolju, naj zagotovijo, da razvoj in uporaba teh funkcij upoštevata otrokove razvijajoče se sposobnosti, starost in zrelost, ne krepita razlikovalnega vedenja in ne omejujeta otrokove pravice do zasebnosti ali pravice do obveščeniosti.

Ukrepi varstva in ozaveščanja

55. Sprejmejo naj se posebni ukrepi in politike za zaščito majhnih otrok pred prezgodnjo izpostavljenostjo digitalnemu okolju, saj ima to okolje omejene koristi za njihove fizične, psihološke, družbene potrebe in potrebe po dražljajih.

56. Države naj zahtevajo uporabo učinkovitih sistemov preverjanja starosti, da zagotovijo varstvo otrok pred izdelki, storitvami in vsebinami v digitalnem okolju, ki so zakonsko omejene glede na starost, z uporabo metod, skladnih z načelom zmanjšanja količine podatkov.

57. Države naj z ukrepi zagotovijo, da so otroci varni pred tržnim izkoriščanjem v digitalnem okolju, vključno z izpostavljenostjo starosti neprimernim oblikam oglaševanja in trženja. Pri tem naj zagotovijo, da podjetja ne uporabljajo nepoštenih tržnih praks, namenjenih otrokom, da otroci prepoznajo njim namenjeno

digitalno oglaševanje in trženje ter da vsi pomembni deležniki omejijo obdelavo otrokovih osebnih podatkov v tržne namene.

58. Države naj v sodelovanju z mediji in ob upoštevanju medijske svobode z izobraževalnimi ustanovami in drugimi pomembnimi deležniki razvijajo programe ozaveščanja, da se otroci zavarujejo pred škodljivimi vsebinami in prepreči njihova vpletenost v nezakonite spletne dejavnosti.

59. Države naj z ukrepi spodbujajo podjetja in druge pomembne deležnike k oblikovanju in izvajanju politik, ki obravnavajo spletno ustrahovanje, nadlegovanje ter podžiganje sovraštva in nasilja v digitalnem okolju. Te politike naj vključujejo jasne informacije o nesprejemljivem vedenju, mehanizmih prijave in smiselni podpori otrokom, vpletenim v ta dejanja.

60. Države naj delijo dobre prakse o načinih obravnave tveganj v digitalnem okolju, tako glede preprečevanja kot glede pravnih sredstev. Države naj sprejmejo ukrepe ozaveščanja o mehanizmih svetovanja, prijav in pritožb.

Ukrepi glede gradiva, ki prikazuje spolno zlorabo otrok

61. Nadzor glede gradiva, ki prikazuje spolno zlorabo otrok, naj se zlasti osredotoči na žrtve in naj pri tem kot najpomembnejšo prednostno nalogo nameni prepoznavanju, iskanju in zavarovanju otrok, ki so prikazani v tem gradivu, ter jim nudi pomoč in rehabilitacijo.

62. Države naj stalno nadzirajo, ali se v okviru njihove pristojnosti hrani gradivo, ki prikazuje spolno zlorabo otrok, in kako, ter naj od organov pregona zahtevajo vzpostavitev podatkovnih zbirk zgoščenih vrednosti, da se pospeši prepoznavanje in iskanje spolno izkoriščanih ali zlorabljenih otrok ter prijetje storilcev.

63. Države naj v sodelovanju s podjetji nudijo pomoč, po potrebi tudi z ustrezno tehnično podporo in opremo, organom pregona pri prepoznavanju storilcev zločinov proti otrokom in pri zbiranju dokazov v kazenskem postopku.

64. Ob upoštevanju dostopnih tehnologij in brez poseganja v načeli odgovornosti internetnih posrednikov ter njihove izvzetosti iz obvez splošnega nadzora naj države zahtevajo od podjetij, da z razumnimi, sorazmernimi in učinkovitimi ukrepi zagotovijo, da se njihova omrežja ali spletne storitve ne uporabljajo v kriminalne ali druge nezakonite namene, ki škodijo otrokom, na primer za produkcijo, distribucijo, nudenje dostopa, oglaševanje ali hranjenje gradiva, ki prikazuje spolno zlorabo otrok ali druge oblike spletne zlorabe otrok.

65. Države naj od ustreznih podjetij zahtevajo uporabo seznamov zgoščenih vrednosti, da se prepreči uporaba omrežij za shranjevanje ali distribucijo gradiva, ki prikazuje spolno zlorabo otrok.

66. Države naj od podjetij in drugih pomembnih deležnikov zahtevajo, da hitro sprejmejo vse potrebne ukrepe za zaščito dostopnosti metapodatkov o gradivu, ki prikazuje kakršno koli spolno izkoriščanje ali zlorabo otrok, na lokalnih strežnikih, dajo te metapodatke na voljo organom pregona, odstranijo to gradivo, in dokler ni odstranjeno, omejijo dostop do njega tudi na strežnikih izven njihove pristojnosti.

3.7. Pravna sredstva

67. Države članice naj zagotovijo učinkovito izvajanje svojih obveznosti, kot jih določajo 6. in 13. člen Evropske konvencije o človekovih pravicah (ETS št. 5) ter drugi mednarodni in evropski instrumenti o človekovih pravicah, da uveljavijo pravico otrok do učinkovitih pravnih sredstev, ko so kršene njihove človekove pravice in temeljne svoboščine v digitalnem okolju. To vključuje nudenje razpoložljivih, znanih, dostopnih in otroku prijaznih možnosti, prek katerih otroci, njihovi starši ali zakoniti predstavniki lahko vložijo pritožbe in izkoristijo pravna sredstva. Učinkovita pravna sredstva lahko vključujejo preiskavo, razlago, odgovor, popravek, postopek, takojšnjo odstranitev nezakonitih vsebin, opravičilo, vzpostavitev prejšnjega stanja, ponovno priključitev in odškodnino, odvisno od kršitve.

68. Otroci naj dobijo informacije in nasvete o pravnih sredstvih, dostopnih na domači ravni, na način, prilagojen njihovi starosti in zrelosti, ter v njim razumljivem jeziku, ki upošteva spol in kulturo. Vzpostavljeni mehanizmi in postopki naj zagotovijo hiter in otroku prijazen dostop do pravnih sredstev, ki otrokom omogoča ustrezno popravilo krivic.

69. Države naj zagotovijo, da je v vseh zadevah omogočen dostop do sodišč ali sodne presoje upravnih sredstev in drugih postopkov v skladu z načeli, kot jih določajo Smernice Odbora ministrov Sveta Evrope za otrokom prijazno pravosodje (2010).

70. Kadar je to ustrezno, naj države otrokom oziroma njihovim staršem ali zakonitim predstavnikom dajo na voljo tudi nesodne mehanizme, upravna ali druga pravna sredstva, kot so varuhi otrokovih pravic, druge nacionalne ustanove za človekove pravice in organi za varstvo podatkov. Redno naj se pregledujejo dostopnost, primernost in učinkovitost mehanizmov za obravnavo kršitev ali zlorab otrokovih pravic v digitalnem okolju.

71. Države naj kot najodgovornejši subjekti sprejmejo ustrezne ukrepe za varstvo otrok pred zlorabami človekovih pravic v digitalnem okolju s strani podjetij in naj zagotovijo otrokom dostop do učinkovitih pravnih sredstev, kar vključuje:

- a. izvajanje politik in ukrepov za spodbujanje podjetij, da vzpostavijo svoje popravne in pritožbene mehanizme v skladu z merili učinkovitosti, določenimi v Vodilnih načelih ZN o podjetništvu in človekovih pravicah, pri čemer naj ti mehanizmi ne ovirajo otrokovega dostopa do državnih pravosodnih ali nepravosodnih mehanizmov;
- b. spodbujanje podjetij k nudenju informacij, ki so dostopne, starosti primerne in na voljo v otrokovem jeziku, o tem, kako vložiti pritožbo in zahtevati popravo krivic prek popravnih in pritožbenih mehanizmov;
- c. zahtevo, da podjetja na svojih platformah ali v sklopu svojih storitev vsakomur, zlasti otrokom, omogočijo lahko dostopno prijavo kakršnega koli skrb vzbujačnega gradiva ali dejavnosti ter da prejete prijave obdelajo učinkovito in v razumnem času.

4. Nacionalni okviri

4.1 Pravni okvir

72. Zakoni in politike v zvezi z digitalnim okoljem v fazi nastajanja naj se ocenjujejo glede na vpliv, ki bi ga njihovo izvajanje lahko imelo na otrokovo uživanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Države naj redno pregledujejo in po potrebi posodablajo pravne okvire v podporo polnemu uresničevanju otrokovih pravic v digitalnem okolju.

73. Celovit pravni okvir naj opredeli ukrepe preprečevanja in varovanja v digitalnem okolju ter ukrepe podpore staršem ali skrbnikom, prepove vse oblike nasilja, izkoriščanja in zlorabe, določi učinkovita pravna sredstva ter pomoč pri okrevanju in ponovnem vključevanju, vzpostavi mehanizme svetovanja, prijav in pritožb, ki upoštevajo otroke in spol, otroku prijazne mehanizme posvetovanja in udeležbe ter mehanizme odgovornosti za boj proti nezakovanosti.

74. Države naj zagotovijo, da njihovi pravni okviri zajemajo vsa možna nezakonita dejanja v digitalnem okolju, po možnosti opredeljenih na tehnološko nevtralen način, ki dopušča možnost nastanka novih tehnologij. Ti okviri naj opredelijo kazniva dejanja, kazensko, civilno in upravno odgovornost in sankcije za fizične in pravne osebe ter nudenje pomoči otrokom. Upoštevajo naj se ustrezni instrumenti, kot so Konvencija Sveta Evrope o zaščiti otrok pred spolnim izkoriščanjem in spolno zlorabo (CETS št. 201), Konvencija o kibernetiski kriminaliteti (ETS št. 185) ter izbirna protokola h Konvenciji o otrokovih pravicah o prodaji otrok, otroški prostituciji in otroški pornografiji (2000) in o postopku sporočanja kršitev (2011), ki se lahko uporabljajo kot merila za reformo kazenskega prava oziroma širšo reformo pravnih okvirov in storitev ter kot informacije v podporo razvoju učinkovitega zakonodajnega okvira.

75. Kadar pride do spletnega nasilja ali zlorabe med vrstniki, naj države, kolikor je mogoče, izberejo ustrezne in primerne načine preprečevanja in poravnave, pri tem pa preprečijo kriminalizacijo otrok.

76. Države naj vzpostavijo pravne okvire, ki veljajo za obdelavo osebnih podatkov otrok, in naj redno ocenjujejo njihovo celovito učinkovitost. Upoštevajo naj se ustrezni mednarodni in evropski instrumenti, ki se nanašajo na načela in pravice varstva podatkov, kot je Konvencija o varstvu posameznikov glede na avtomatsko obdelavo osebnih podatkov (ETS št. 108).

77. Vzpostavljeni pravni okviri naj opredelijo neodvisne organe za varstvo podatkov, pristojne za obravnavo pritožb otrok oziroma njihovih staršev, skrbnikov ali zakonitih predstavnikov glede nezakonite obdelave osebnih podatkov otrok, in z učinkovitimi mehanizmi omogočijo otrokom zahtevo po odpravi pomanjkljivosti ali izbrisu podatkov, če so bili ti obdelani v nasprotju z domačo zakonodajo ali če otrok prekliče soglasje. Če se tako zahteva, naj pomembni javni in zasebni deležniki hitro in brezplačno odstranijo ali izbrišejo to vsebino.

78. Države naj ustvarijo jasno in predvidljivo pravno in regulativno okolje, ki pomaga podjetjem in drugim deležnikom izpolnjevati obveznosti glede spoštovanja otrokovih pravic v digitalnem okolju v celotnem obsegu njihovega delovanja.

79. Države naj zagotovijo, da otroci ali njihovi zakoniti predstavniki lahko zahtevajo odškodnino od tistega, ki je kršil njihove pravice ali je kriv zlorabe. Kadar je to ustrezno, naj se razmisli o odškodninskem skladu za otroke žrtve oziroma o ukrepih ali programih terapevtske ali druge pomoči.

Posebne zahteve glede registra nacionalnih vrhnjih internetnih domen

80. Pri sklepanju pogodb ali dodeljevanju licenc entitetam za vodenje registra nacionalnih vrhnjih internetnih domen naj države določijo jasne zahteve glede upoštevanja otrokovih koristi. To naj vključuje na primer zahtevo, da register jasno prepove registracijo ali uporabo domenskih imen, ki oglašujejo gradivo, ki prikazuje spolno zlorabo otrok, ali nakazujejo njegovo dostopnost na kateri koli domeni v pristojnosti registra, in da register z vzpostavitvijo mehanizmov zagotovi, da te politike izvajajo tako regulatorji kot registrirani. Te zahteve naj veljajo tudi pri registraciji generičnih vrhnjih internetnih domen.

81. Kadar registrirani želi vzpostaviti ali obnoviti spletno stran ali storitev, ki je namenjena otrokom ali jo v znatnem številu uporabljajo otroci, z nacionalno domeno, naj zadevna država zagotovi, da register ali drug pristojni organ od registriranih zahteva ustrezne politike varstva otrok. To lahko vključuje na primer zahtevo, da registrirani ali kdor koli, ki ga registrirani zaposluje za izvajanje storitev ali upravljanje pri tem ustvarjenih podatkov, ni bil nikoli obsojen zaradi spolnega izkoriščanja ali zlorabe otrok ali drugih podobnih kaznivih dejanj.

4.2 Okviri politik in institucionalne ravni

Celovita skladnost strategij in politik

82. Da bi se dosegla boljša usklajenost in skladnost politik, ki vključujejo celotni obseg otrokovih pravic v digitalnem okolju, naj države vzpostavijo celovit nacionalni strateški okvir ter zagotovijo dosledne, vzajemno podpirajoče se politike in ukrepe. To je lahko sprejetje strategije ali akcijskega načrta oziroma vključitev otrokovih pravic v digitalnem okolju v veljavne akcijske načrte, strategije in politike v prečiščeni obliki.

83. Celovit nacionalni strateški okvir naj določi organe, pristojne in odgovorne za izvajanje z njim opredeljenih dejavnosti, naj vsebuje stvarne in časovno določene cilje, naj bo podprt s primernimi človeškimi in finančnimi viri ter naj temelji na aktualnem znanstvenem znanju, ustrezno podprtih tekočih raziskavah in dobrih praksah.

84. Države naj v snovanje, oblikovanje, izvajanje in ocenjevanje nacionalne strategije ali akcijskega načrta vključijo vse pomembne deležnike, kot so varuhi otrokovih pravic, druge neodvisne ustanove za človekove pravice, izobraževalni deležniki, organi za varstvo podatkov, podjetja in civilna družba, vključno z otroškimi in mladinskimi organizacijami. Države naj zlasti zagotovijo posvetovanje z otroki in jim dajo možnost prispevati v teh procesih ob njihovem izrecnem soglasju ter ustrezno njihovim razvijajočim se sposobnostim. Stališča otrok naj imajo posebno težo. Otroci naj bodo obveščeni o tem, kako so njihova stališča upoštevana in kako vplivajo na proces odločanja. Namenijo naj se primerna sredstva za zagotavljanje smiselne udeležbe otrok.

85. Razvijejo naj se metodologije za ocenjevanje napredka in dejavnosti, določenih v nacionalni strategiji ali akcijskem načrtu, na vseh ravneh in za vse deležnike. Izvaja naj se redno ocenjevanje z namenom prepoznavati politike in ukrepe, ki so ustrezni in učinkoviti pri spoštovanju, varstvu in izpolnjevanju otrokovih pravic v digitalnem okolju.

86. Države naj sprejmejo ustrezne ukrepe širšega obveščanja o sprejetih strategijah ali akcijskih načrtih in njihovem izvajanju.

Sektorske politike

87. Države naj zagotovijo, da na politike in pobude vplivajo trdni in aktualni dokazi o izkušnjah otrok v digitalnem okolju z namenom začrtati obstoječe priložnosti in tveganja za otroke, prepoznati nastajajoče težnje ter usmerjati politike in sredstva za zagotavljanje blaginje otrok v digitalnem okolju.

88. Države naj oblikujejo in izvajajo politike v podporo izobraževalnim in kulturnim ustanovam ter drugim ponudnikom koristnih virov za otroke, da v digitalnem okolju te vire ponudijo otrokom, staršem ali skrbnikom.

89. Države naj okrepijo odgovornost regulativnih agencij pri snovanju, izvajanju ter uveljavljanju standardov in vodil v zvezi z otrokovimi pravicami v digitalnem okolju.

90. Države naj z ukrepi, kot je priprava politik, operativnih smernic oziroma kodeksov ravnanja, ozaveščajo in podpirajo podjetja, ki delujejo v okviru pristojnosti teh držav, o njihovi vlogi, odgovornosti in vplivu na otrokove pravice ter njihovem sodelovanju s pomembnimi deležniki.

91. Države naj v sklopu nacionalnega okvira za varstvo otrok oblikujejo celovito politiko zaščite in varnosti, ki naj izrecno obravnava digitalno okolje in pri kateri naj sodelujejo vsi pomembni deležniki, tudi otroci. Ta politika naj upošteva veljavne standarde in vodila, kot so Politične smernice Sveta Evrope o celostnih nacionalnih strategijah za zaščito otrok pred nasiljem (2009).³

92. Države naj vzpostavijo strategije, da preprečijo svojim državljanom dostop do gradiva, ki prikazuje spolno zlorabo otrok in je glede na fizično lokacijo v tuji pristojnosti, v skladu z lastno zakonodajo ali mednarodno priznanimi merili.

93. Države naj v izvajanje državnih sektorskih politik vključijo podjetja in druge pomembne deležnike, zlasti v okvir politik za zaščito in varnost ter z njim povezane ukrepe ozaveščanja.

Obravnavanje tveganj in vpliv na otrokove pravice

94. Države naj od podjetij in drugih deležnikov zahtevajo dolžno skrbnost, da se prepozna, prepreči in ublaži njihov vpliv na otrokove pravice v digitalnem okolju.

95. Države naj od podjetij zahtevajo redno ocenjevanje tveganj za otrokove pravice, povezanih z digitalnimi tehnologijami, izdelki, storitvami in politikami, ter izkazovanje razumnih in sorazmernih ukrepov za upravljanje in blaženje teh tveganj.

96. Države naj spodbujajo podjetja k razvoju, uporabi, rednim pregledom in ocenjevanju industrijskih politik, standardov in kodeksov ravnanja, usmerjenih k otrokom, da se čim bolj izkoristijo priložnosti in obravnava tveganj v digitalnem okolju.

97. Ob zavedanju, da starši, skrbniki in drugi lahko presojujejo primernost spletne storitve za otroka na podlagi pogojev uporabe storitve, ob upoštevanju dostopnih tehnologij in brez poseganja v odgovornost internetnih posrednikov naj države zahtevajo od podjetij, da z razumnimi, sorazmernimi in učinkovitimi ukrepi zagotovijo izvajanje pogojev uporabe.

Institucionalni vidiki, mehanizmi in storitve

98. Države naj zagotovijo, da ustanove, odgovorne za zagotavljanje človekovih in otrokovih pravic, v okviru svojih pristojnosti obravnavajo otrokove pravice v digitalnem okolju, na primer s podpiranjem veččin digitalne pismenosti, kakovostnih standardov za izdelavo digitalnih vsebin in storitev, ki so otrokom v družbeno, izobraževalno in kulturno korist, ter otroku prijaznih mehanizmov posvetovanja in udeležbe.

99. Države naj zagotovijo vzpostavitev ustanov ali mehanizmov, odgovornih za sprejemanje, preiskovanje in obravnavanje pritožb otrok in njihovih staršev ali zakonitih zastopnikov glede kršitev ali zlorab človekovih pravic v digitalnem okolju z uporabo postopkov, ki upoštevajo otroke, celovito zagotavljajo njihovo pravico do zasebnosti in omogočajo nadaljnje spremljanje.

100. Pristojni organi naj vzpostavijo dostopne, varne, zaupne, starosti primerne in spol upoštevajoče mehanizme svetovanja, prijav in pritožb, na primer prek javnih ustanov, telefonskih linij za pomoč v stiski, brezplačnih aplikacij za klepet, ki jih upravljajo telefonske linije za pomoč otrokom, in spletnih platform; ti mehanizmi naj kot bistveni del nacionalnega sistema varstva otrok tesno sodelujejo s socialnimi službami, organi pregona, in kadar je to ustrezno, zunanjimi deležniki. To naj vključuje nudenje varnih, otroku prijaznih in brezplačnih kontaktnih točk, prek katerih otroci lahko odgovornim organom prijavijo nasilje, izkoriščanje ali zlorabo v digitalnem okolju. Ti mehanizmi naj otrokom, njihovim staršem ali zakonitim predstavnikom zagotovijo pravico do zaupnosti in anonimnosti.

101. Države naj spodbujajo telekomunikacijska podjetja k nudenju brezplačnih telefonskih števil za otroke v stiski.

102. Države naj zagotovijo učinkovit mehanizem, prek katerega lahko vsakdo anonimno prijavi sum obstoja nezakonitega spletnega gradiva, zlasti tistega, ki prikazuje spolno zlorabo otrok.

103. Države naj v okviru sistema varstva otrok zagotovijo dostop do primernih, spol upoštevajočih storitev podpore in pomoči otrokom, katerih zasebnost in pravice so bile kršene ali ki so bili izpostavljeni nasilju,

spolnemu izkoriščanju ali zlorabi v digitalnem okolju, vključno s storitvami, ki omogočajo otrokovo telesno in duševno okrevanje ter ponovno vključevanje v družbo in preprečujejo, da bi znova postal žrtev.

104. Države naj zagotovijo ustrezne programe zdravljenja za osebe, obsojene zaradi spolnih kaznivih dejanj nad otroki v digitalnem okolju, in storitve za vse, ki bi jih skrbelo, da so zagrešili spolno kaznivo dejanje nad otroki, tudi v digitalnem okolju.

Vlaganje, sredstva in usposabljanje

105. Države naj vlagajo v strojno opremo, programsko opremo, povezljivost, primerno pasovno širino in usposabljanje učiteljev v šolah v podporo učenju.

106. Države naj zagotovijo, da začetno in nadaljevalno usposabljanje izobrazi pedagoge ter jim omogoči podpiranje otrok pri pridobivanju pismenosti in veščin, ki jih potrebujejo za uveljavljanje pravic v digitalnem okolju.

107. Države naj s politikami in ukrepi izobraževalnim ustanovam dajo na voljo sredstva, usposabljanje in podporo, namenjene ukrepom preprečevanja in varovanja otrok, tudi v šoli, pred nasiljem in zlorabo v digitalnih medijih na način, ki preprečuje zaostrovanje, nudi ustrezno podporo prizadetim in vpletenim otrokom, omogoča popravo krivic ter krepi odpornost.

108. Države naj z ukrepi zagotovijo primerno izvajanje postopkov preverjanja ter ponudijo vodila, nasvete in pomoč agencijam ali delodajalcem, ki najemajo delavce ali prostovoljce za delo z otroki, tudi v digitalnem okolju, z namenom preprečiti oziroma zmanjšati tveganje, da bi z otroki delali posamezniki s kriminalno preteklostjo.

109. Države naj dodelijo primerna sredstva za začetno in nadaljevalno usposabljanje organov pregona, pravosodnih delavcev in strokovnjakov, ki delajo za otroke in z njimi. To usposabljanje naj izboljša njihove veščine in znanje o otrokovih pravicah v digitalnem okolju, tveganjih za otroke na spletu, prepoznavanju znakov, da bi otrok lahko bil žrtev spletnega nasilja, izkoriščanja ali zlorabe, in odzivu na to.

110. Države naj vlagajo v raziskave in razvoj znanja, vključno z udeležbo otrok in mladih na področju otrokovih pravic v digitalnem okolju. Raziskave naj se izvajajo neodvisno od pomembnih interesov in naj bodo dovolj podrobne, da razložijo otrokove izkušnje glede na starost, spol, družbenoekonomski položaj in druge dejavnike, ki vplivajo na otrokovo ranljivost ali odpornost v digitalnem okolju.

4.3 Sodelovanje in usklajevanje na nacionalni ravni

111. Države naj izberejo celovit in usklajen večdeležniški strateški okvir obveščanja in vključevanja vseh pomembnih deležnikov, med drugim nacionalnih, regionalnih in lokalnih organov pregona in drugih organov, izobraževalnih agencij in socialnih služb, neodvisnih ustanov za človekove pravice, organov za varstvo podatkov, strokovnjakov, ki delajo za otroke in z njimi, civilne družbe, vključno z otroškimi in mladinskimi organizacijami, podjetij, industrijskih združenj, raziskovalcev, družin in otrok na način, prilagojen njihovim vlogam in funkcijam.

112. Države naj imenujejo organ ali vzpostavijo usklajevalni mehanizem za ocenjevanje možnega vpliva razvoja v digitalnem okolju na otrokove pravice, naj v procese odločanja tega organa/mehanizma vključijo otroke in naj zagotovijo, da bodo nacionalne politike primerno obravnavale ta razvoj.

113. Države naj vzpostavijo okvire, postopke in procese sodelovanja med pristojnimi državnimi organi, neodvisnimi ustanovami, civilno družbo in podjetji ter naj upoštevajo njihove vloge, odgovornosti, zmožnosti in sredstva.

114. Države naj zahtevajo od platform ali ponudnikov komunikacijskih storitev hiter in učinkovit odziv na prijave vrstniškega ali drugega nasilja ali zlorab na spletu ter sodelovanje z državnimi organi.

115. Države naj vključijo podjetja, kot so ponudniki internetnih storitev in ponudniki družbenih omrežij, v dejavno preprečevanje in brisanje nezakonitih vsebin, kot to določa zakonodaja, sodni ali drug pristojni organ.

116. Države naj spodbujajo deležnike civilne družbe, ki so ključni usmerjevalci pri zavzemanju za človekove pravice v digitalnem okolju, k dejavnemu nadziranju, vrednotenju in spodbujanju otrokovih veščin, blaginje, informacijske pismenosti in pobud usposabljanja, vključno z dejavnostmi drugih deležnikov, ter k razširjanju njihovih ugotovitev in spoznanj.

117. Države naj spodbujajo vse strokovne medije, zlasti javna občila, naj bodo pozorni na svojo vlogo pomembnega vira informacij in priporočil za otroke, starše ali skrbnike in pedagoge glede otrokovih pravic v digitalnem okolju ob dolžnem upoštevanju mednarodnih in evropskih standardov svobode izražanja in obveščenosti ter svobode medijev.

5. Mednarodno sodelovanje in usklajevanje

118. Države naj se spodbuja k ratificiranju in izvajanju mednarodnih instrumentov v zvezi s spodbujanjem in varstvom otrokovih pravic v digitalnem okolju. Ti instrumenti med drugim vključujejo izbirna protokola h Konvenciji Združenih narodov o otrokovih pravicah o prodaji otrok, otroški prostituciji in otroški pornografiji (2000) in o postopku sporočanja kršitev (2011), Konvencijo Sveta Evrope o varstvu posameznikov glede na avtomatsko obdelavo osebnih podatkov (ETS št. 108), Konvencijo o kibernetiski kriminaliteti (ETS št. 185) in njen Dodatni protokol, ki obravnava inkriminacijo rasističnih in ksenofobičnih dejanj, storjenih v računalniških sistemih (ETS št. 189), Konvencijo Sveta Evrope o ukrepanju proti trgovini z ljudmi (CETS št. 197) in Konvencijo Sveta Evrope o zaščiti otrok pred spolnim izkoriščanjem in spolno zlorabo (CETS št. 201).

119. Države naj sodelujejo med seboj s čim širšo uporabo ustreznih mednarodnih in regionalnih instrumentov ter ureditev z namenom spoštovati, varovati in izpolnjevati otrokove pravice v digitalnem okolju. Države naj zlasti:

- a. ustvarijo primerno pravno podlago za nudenje pomoči, in kadar je to ustrezno, sklenejo pogodbe oziroma vzpostavijo ureditve ali druge mehanizme za učinkovito sodelovanje z drugimi državami;
- b. zagotovijo, da lahko njihovi pristojni organi hitro, konstruktivno in učinkovito uporabijo jasne kanale ali mehanizme za učinkovito posredovanje ter izvedbo zaprosil za informacije in drugih oblik pomoči;
- c. vzpostavijo jasne in učinkovite procese za prednostno in pravočasno izvedbo zahtev;
- d. ne prepovedo oziroma nerazumno ali neupravičeno ne omejijo pogojev nudenja pomoči ali sodelovanja.

120. Države naj podpirajo regionalna in mednarodna prizadevanja za krepitev zmogljivosti in izboljšanje operativnih ukrepov za spoštovanje, varstvo in izpolnjevanje otrokovih pravic v digitalnem okolju, vključno z zbiranjem in deljenjem uspešnih orodij izobraževanja in ozaveščanja.

121. Države naj sodelujejo z namenom spodbujati standardizirano klasifikacijo vsebin in svetovalnih oznak med državami in skupinami deležnikov, da opredelijo, kaj je sprejemljivo za otroke in kaj ni.

122. Države naj pospešijo prizadevanja, da svojim organom pregona zagotovijo dostop do INTERPOLovih podatkovnih zbirk in gradiva, ki prikazuje spolno zlorabo otrok.

123. Ob zavedanju širše vloge Internetne korporacije za dodeljevanje imen in števil (ICANN) pri upravljanju interneta naj države dejavno sodelujejo z njo pri učinkovitem izvajanju politik ohranjanja in krepitev otrokovih pravic, zlasti pri zagotavljanju, da se spletni naslovi, ki očitno oglašujejo in širijo gradivo, ki prikazuje spolno zlorabo otrok ali kakršno koli drugo nasilje nad otroki, odkrijejo in odstranijo ali prepreči njihova registracija.

124. Države članice naj olajšajo izvajanje teh smernic s krepitevjo sodelovanja s pomembnimi medvladnimi organi, nadnacionalnimi omrežji in drugimi mednarodnimi organizacijami.

© Council of Europe, 4 July 2018, original English and French versions

© Ministry of labour, family, social affairs and equal opportunities, July 2020, Slovene translation

Text originated by, and used with the permission of, the Council of Europe. This unofficial translation is published by arrangement with the Council of Europe, but under the sole responsibility of the translator.

* * * * *

© Svet Evrope, 4. Julij, 2018, jezik izvornika: angleščina, francoščina

© Ministrstvo za delo, družino socialne zadeve in enake možnosti, julij 2020, slovenski prevod

Besedilo je nastalo in se uporablja z dovoljenjem Sveta Evrope. Pričujoči neuradni prevod je objavljen v dogovoru s Svetom Evrope, vendar z izključno odgovornostjo prevajalca.